

τὰ ἐπιχειρήματα ὅτι: 1) Ἡ Ἐπιστημονικὴ γνῶσις δὲν εἶναι ἡ μόνη δυνατὴ μορφή γνώσεως. 2) Ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ρυθμίζη τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν. 3) Ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται οὔτε νὰ ἀποδείξη μῆτε νὰ ἀρνηθῇ τὸν κόσμον τῶν ἀξιών καὶ τὴν ὑπόστασίν του. Τέλος, δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι, τόσον ἡ σκέψις ὅσον καὶ ἡ πέννα τοῦ φίλου Καθηγητοῦ κ. Κ. Καβαρνοῦ, εἶναι διαυγέσταται ὡς κρύσταλλον, βαθυστόχαστοι καὶ καλῶς ἐνημερωμένοι καὶ ἀμφιλαφῶς πεπαιδευμένοι.

(Νέα Ὑόρκη)

Δρ. Κ. Ν. ΤΣΙΡΗΑΝΛΗΣ, Ph. D.

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

* * *

MARGARETA LINDGREN, **The People of Pylos**, Part I : Prosopographical Catalogue of Individuals and Groups. Part II : The Use of Personal Designations and their Interpretation, Universitets biblioteket Uppsala 1973.

I. Συνεπληρώθη πλέον τοῦ τετάρτου τοῦ αἰῶνος ἀφ' ἧς ὁ ἀείμνηστος Μ. Ventris ἀπεκρυστογράφησε τὴν Γραμμικὴν Γραφήν Β. Τὰ κείμενα τῶν ἀνακτορικῶν ἀρχείων καὶ ἄλλων διοικητικῶν καὶ οἰκονομικῶν κέντρων προσέθεσαν πλούσιον ὕλικόν εἰς τὴν μελλοντικὴν καὶ τὴν ἄλλην ἐρευναν. Ἡ αὐξήσις τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου ὠδήγησεν εἰς τὴν λεξικογραφίαν καὶ τώρα εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ ὀνομαστικοῦ τῶν κατοίκων τῆς Πύλου ἀπὸ τῆν Margareta Lindgren. Ἀσφαλῶς ἡ σπουδαία αὐτὴ ἐργασία θὰ εὕρῃ συνεχιστὰς καὶ διὰ τὰς λοιπὰς θέσεις, αἱ ἵποια ἔδωσαν ἐπιγραφικὸν ὕλικόν τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Β. Ἦδη ἡ συγγραφεὺς ἔδωσαν εὐρείας προεκτάσεις τοῦ κυρίως ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας της διὰ τῆς ἀναφορᾶς εἰς ὀνόματα καὶ τοπωνύμια πέραν ἐκείνων τὰ ὅποια καταχωρίζονται εἰς τὰς πυλιακὰς πινακίδας.

Ἡ προσωπογραφία τῶν κατοίκων τῆς Πύλου ἔχει εἰς μὲν τὸν πρῶτον τόμον τῆς μελέτης τῆς Margareta Lindgren τὴν ἀκριβῆ καὶ πιστὴν ταυτότητα τῶν ὀνομάτων τῶν πυλιακῶν κειμένων, καταχωρισμένων κατ' ἄλφαβητικὴν σειρὰν καὶ συμπληρωμένων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς πινακίδος, τῆς θέσεως, ἀναφορῶν εἰς τὸ κείμενον (quotations) ὡς καὶ παραπομπῶν καὶ σχολίων.

Ὁ Index nominum εἶναι μία προσεκτικὴ λεξικογραφικὴ ἐργασία, ἡ ὅποια ἀσφαλῶς ὀφείλει πολλὰ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν Ventris-Chadwick, τοῦ Emmett Bennett καὶ κυρίως τῆς Norpurgo.

Ἡ συγγραφεὺς συνεκέντρωσε μὲ ὑποδειγματικὴν ἀκρίβειαν τὸ ὀνομαστικὸν ὕλικόν καὶ τὸ συνεπλήρωσε μὲ σῶφρονά καὶ κατὰ τὸ δυνατόν βραχύν ὑπομνηματισμόν. Τοιοῦτοτρόπως ἀπέφυγε τὸν εὐκόλον πειρασμόν τῶν κριτικῶν ἀθετήσεων καὶ τῶν φιλολογικῶν παρεκβάσεων εἰς τὸ πρῶτον τμήμα τῆς ἐργασίας της. Ἡ καταχωρίσις τῶν τοπωνυμικῶν συνδέσεων καὶ ἀναφορῶν ἐκρίθη δικαίως ἀπαραίτητος διὰ μίαν πρώτην ἐνίσχυσιν τῶν ὀνομαστικῶν καταχωρίσεων, μέρος τῆς προφανοῦς ὠφελιμότητος τῆς πληρεστερας καταλογογραφῆσεως. Τοῦτο κατέστη ἀναγκαιότερον καὶ χρησιμώτερον εἰς τὰς ομάδας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας εἴτε ἐχάθη τὸ κύριον ὄνομα (individual whose personal names have been lost σ. 137—138), εἴτε ἐκλείπει παντάπασι (individuals without personal names σ. 139—156), ἢ περαιτέρω εἰς τὰς ομάδας αἱ ὁποιαὶ καταχωρίζονται ἀθροιστικῶς (collectively recorded groups) εἰς τὰς πινακίδας α) μετὰ προσδιοριστικοῦ (σ. 157—187), β) μετὰ ἀπολεσθέντος προσδιοριστικοῦ (σ. 188), γ) ἄνευ προσδιοριστικοῦ (σ. 189—191).

Ἡ μυκηναϊκὴ πυλιακὴ προσωπογραφία ἀποκτᾷ ἤδη ἓνα πλήρη κώδικα ὀνομαστικοῦ μὲ πολυτίμους τοπωνυμικὰς καὶ ἐρμηνευτικὰς διασυνδέσεις ἀμέσου λεξι-

κογραφικῆς ἐνημερότητος. Ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν τὸ βιβλίον τῆς M. Lindgren θὰ ἀποτελέσῃ πάλιν κατάλογον παραπομπῶν τῆς γενικωτέρας μελέτης τῶν μυκηναϊκῶν πινακίδων καὶ τῶν ζητημάτων των. Ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ εἶναι λίαν πολυτιμος οὐ μόνον διὰ τοὺς γλωσσολόγους καὶ τοὺς φιλόλογους ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς μοχθοῦντας εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς μυκηναϊκῆς ἀρχαιογνωσίας. Παρεκτρέχοντες δὲ κατ' ἀνάγκην τὴν εἰδικωτέραν οἰκονομίαν τῆς γλωσσολογικῆς ἢ λεξικογραφικῆς δομῆς τοῦ τόμου, θέματα διὰ τὰ ὁποῖα ἀπόκειται εἰς τοὺς εἰδικούς νὰ κρίνουν, χαιρετίζομεν τὸν πρῶτον ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν μυκηναίων, καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἢ ὁποῖα διανοίγει τὴν ὁδὸν μιᾶς συνθέτου μυκηναϊκῆς προσωπογραφίας.

Καθρέπτει τῆς συστηματικῆς καὶ μεθοδικῆς ἐργασίας τῆς M. Lindger εἶναι βεβαίως ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ συγγράμματός της, ὁ ὁποῖος φέρει τὸν γενικώτερον τίτλον «Προσωπογραφικαὶ καὶ μεθολογικαὶ μελέται τῶν πυλιακῶν ἀρχαίων».

II. Τὸ δεῦτερον τμήμα τῆς μελέτης τῆς M. Lindgren εἶναι μία ἐκτεταμένη ἀνάλυσις ὄχι μόνον τοῦ ὀνοματολογικοῦ καταλόγου ἀλλὰ καὶ τοῦ γενικωτέρου λεξιλογικοῦ θησαυροῦ τῶν Πυλιακῶν πινακίδων. Ἀσφαλῶς γίνεται προσεκτικὴ ἐκμετάλλυσις τοῦ βιβλιογραφικοῦ μόχθου στρατιᾶς λογίων καὶ παρατίθενται διάφοροι ἀπόψεις καὶ ἐρμηνεῖαι περὶ τῆς ταυτίσεως καὶ σημασίας τῶν λέξεων. Ἐδῶ ἀκριβῶς διαφαίνεται ἡ ἀμφιλογία περὶ τὴν ταυτότητα καὶ τὴν σημασίαν πολλῶν λέξεων τοῦ μυκηναϊκοῦ λεξιλογίου, ἢ ὁποῖα ἐπιτρέπει μελλοντικὰς ἀναπροσαρμογὰς καὶ ἀναθεωρήσεις οὐ μόνον αὐτοφυσεῖς γλωσσολογικάς, ἀλλὰ καὶ τῆς γενικωτέρας ἐρμηνευτικῆς τῆς μυκηναϊκῆς κοινωνικῆς, διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς.

Ἡ σύνθεσις τῆς Lindgren εἶναι εἰς μὲν τὸ πρῶτον καὶ κύριον σκέλος της φιλολογικὴ καὶ ἐπικουρικὴ τῆς προσωπογραφικῆς κατατάξεως τοῦ πυλιακοῦ ὀνοματολογίου. Ἡ διαπραγμάτευσις γίνεται μὲ σαφήνειαν καὶ μεθοδικότητα ἀλλὰ καὶ μὲ λεπτομερῆ παράθεσιν εὐρείας βιβλιοκρισίας. Ἀπὸ μεθολογικῆς ἀπόψεως ἢ ἐξαντλητικῆς φιλολογικῆς ἐρμηνευτικῆς τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουν ἢ ἀναπληροῦν τὰ κύρια ὀνόματα εἶναι βεβαίως ὀρθὴ καὶ ἐπιβεβλημένη εἰς ἓν ἀρχικὸν ἀκόμη στάδιον προσωπογραφικῆς συνθέσεως οἷαν ἐπιχειρεῖ ἡ Lindgren. Τίτλοι ἐπιτηδευμάτων, ἔθνικα ὀνόματα, ἀξιώματα καὶ βαθμοὶ τῆς μυκηναϊκῆς, θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἱεραρχίας εἶναι αἱ ἀμεσώτεροι συνδέσεις πρὸς τὸ σωθὲν ἢ τὸ νοούμενον προσωποκρατικὸν ὕλικόν τῶν πινακίδων. Ἐμμεσώτερον ἐπικούρους πρὸς τὴν σύνθεσιν αὐτὴν παντοίας ἄλλας δηλώσεις ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ τῆς πραγματολογικῆς πινακοθήκης τοῦ ὑστεροελλαδικοῦ βίου. Εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτὴν μεθολογικὴν πορείαν θὰ μᾶς εἴπουν οἱ φιλόλογοι τὰς εἰδικωτέρας ἀρετὰς ἢ παραλείψεις τοῦ ἔργου τῆς M. Lindgren.

Ἡ σύνθεσις τῆς πυλιακῆς μυκηναϊκῆς κοινωνίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πινακίδων καὶ τῆς συνθετικῆς καὶ ἀναλυτικῆς ἐρμηνευτικῆς, δεῖγμα τῆς ὁποίας περιέχει ἡ Lindgren εἰς τὸν δεῦτερον τόμον τῆς μελέτης της καὶ τοῦ ὁποῖου προαναγγέλλει λεπτομερῶς διαπραγμάτευσιν, εἶναι βεβαίως καρπὸς τῆς πνευματικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ θέματος τῆς πυλιακῆς προσωπογραφίας.

Ὁ πειρασμὸς διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς εἰκόνης τῆς μυκηναϊκῆς κοινωνίας τῆς στενωτέρας τῆς Πύλου καὶ τῆς εὐρυτέρας εἶναι δικαιολογημένη φιλοδοξία τῆς λεπτομεροῦς διεισδύσεως εἰς τὰ μυκηναϊκὰ κείμενα. Ἡ σύνθεσις αὐτὴ θὰ ἐπιτρέψῃ καὶ εἰς τοὺς μὴ φιλόλογους νὰ ἴδουν δικαιολογημένας ἢ ἀθετουμένας συναφεῖς ἐκτιμήσεις των ἀντληθείας ἐκ τῆς μελέτης ἐτέρων τινῶν ἐπιτηδεύσεων καὶ ἐκδηλώσεων τοῦ μυκηναϊκοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ. Ἐὰς εὐχρηθῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν συγγραφέα ἐπιτυχίαν εἰς τὴν φιλότιμον προσπάθειάν της, εὐελπιστοῦντες εἰς ἀνάλογον σῶφρον καὶ μεθοδικὴν ἐργασίαν, ἢ ὁποῖα παρὰ τὴν σχοινοτενῆ κατάτμησιν

τῆς ἀναλυτικῆς ἐπεξεργασίας ἐξασφαλίζει μικρότερα ἴσως ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐδραιώ-
τερα συμπεράσματα διὰ μίαν περίοδον, ἢ ὅποια πολλὰ ἀκόμη ἐπεφυλάσσει εἰς
τὴν ἐπιστήμην.

Θ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων

* * *

Dorothei Sidonii Carmen Astrologicum. Interpretationem Arabicam in
Linguam Anglicanā versam una cum Dorothei fragmentis et Graecis et La-
tinis Edidit **David Pingree (Bibliotheca Scriptorum Graeco-
rum et Romanorum Teubneriana)** Leipzig 1976 σελ. XIX+444.
Τιμὴ DDR 97. M.

Ἡ ἀντίληψις περὶ ἐπιδράσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης
μοίρας, περὶ ἀμοιβαίας μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς «συμπαθείας», ὑπῆρξε παν-
αρχαία. Ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἐκινήσασα καὶ διαδοθεῖσα εἰς Αἴγυπτον ἐξήσκη-
σεν εὐρυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἰδίας ἐποχῆς, ὅτε
ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἤλθεν εἰς στενὴν μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν συνάφειαν.
Ἡ ἐν λόγῳ ἀντίληψις, λαβοῦσα κατὰ μίμησιν τῆς ἀστρονομίας μᾶλλον συγκε-
κριμένην μορφήν, τῆς ἀστρολογίας, ἐδέχετο ὅτι ἀπετέλει ἰδίαν ἐπιστήμην δυνα-
μένην διὰ γεωμετρικῶν μεθόδων νὰ προβλέψῃ τὰ ἐπὶ γῆς συμβησόμενα, καθ' ὃν
βαθμὸν ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν οὐρανίων φαινομένων. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως
ὅτι διαπρεπῆ πνεύματα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος (διὰ τὰ περιορισθῶμεν μόνον
εἰς αὐτήν) συνετάχθησαν πρὸς τὰ δόγματα τῆς ἀστρολογίας: οὕτω ὁ Ἴππαρχος
(τοῦ 2ου π.Χ. αἰ.) καὶ ὁ Πτολεμαῖος (127-48 μ.Χ.) ὑπῆρξαν συγγραφεῖς ἔρ-
γων περὶ ἀστρολογίας. Εἰς τὴν ἀστρολογίαν ἀναφέρεται καὶ τὸ εἰς ἐξαμέτρους
ἔργον τοῦ ἐκ Σιδῶνος Δωροθέου (τοῦ 1ου μ.Χ. αἰ.), τὸ ὅποιον ἐβασίλευτο ἐπὶ
τῶν περὶ ἀστρολογίας γνώσεων τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς, ἀπετέλεσε δὲ πηγὴν
ἐμπνεύσεως κατὰ χρόνους μεταγενεστέρους: τοῦτο συνάγεται ἐκ πολυαριθμῶν
μαρτυριῶν, ὡς τοῦ Μανέθωνος (1ου μ.Χ. αἰ.) καὶ τοῦ ὀλίγον μετ' αὐτὸν ζήσαντος
Ἄνουβιανος, ἐλεγειακοῦ ποιητοῦ, τοῦ ποιητοῦ Μαξίμου, ἀγνώστου ἐποχῆς (*Περὶ
Καταρχῶν*), τοῦ ἐκ Θηβῶν Ἠφαιστίανος (τοῦ 5ου μ.Χ. αἰ., *Ἀποτελεσματικά*),
τοῦ ἐξ Αἰγύπτου Ρητορίου (τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰ.) καὶ ἄλλων. Τὸ ἔργον τοῦ
Δωροθέου, ἐν μέρει γνωστὸν διὰ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν συλλεγέντων εἰς τὴν
ἐκδοσιν τοῦ V. Stegemann, *Die Fragmente des Dorotheus von Sidon*, Heidelberg
1939-1943, νῦν ἐκτίθεται, διὰ τῆς προκειμένης ἐκδόσεως τοῦ David Pingree, ἐκ
δύο Ἀραβικῶν χειρογράφων, τοῦ C (= Constantinopolitanus Yeni Cami 784)
καὶ τοῦ ἀπογράφου κώδικος B (= Berolinensis or. oct. 2663): πρόκειται περὶ
ἐρμηνείας ὑπὸ Umar ibn al-Farrukhan al-Tabari, περὶ τὸ 800 μ.Χ., ἐκ τῆς
Περσικῆς εἰς τὴν Ἀραβικὴν τοῦ κειμένου τοῦ Δωροθέου. Τὸ κείμενον τοῦτο, ὁμοῦ
μετ' ἄλλων ἑλληνικῶν καὶ ξένων κειμένων, εἶχε μεταφρασθῆ εἰς τὴν Περσικὴν
κατὰ παλαιότερους χρόνους, τῇ προτροπῇ τοῦ Πέρσου βσιλέως Ardashir ibn
Rabak (τοῦ 3ου μ.Χ. αἰ.). Ὁ ἐκδότης, μετὰ σύντομα προλεγόμενα (σελ. I—XIX),
παρέχει τὸ Ἀραβικὸν κείμενον μετ' Ἀγγλικῆς μεταφράσεως (σελ. 1—322), ἐπι-
άγει δὲ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ ἀποσπάσματα τοῦ Δωροθέου (σελ. 323—437).
Τὸ ἔργον κατακλείεται ὑπὸ λεπτομερῶν πινάκων ὀνομάτων, πραγμάτων καὶ χω-
ρίων (σελ. 438—444). Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ ὅλη ἐκδοσις ἐγένετο μετὰ τῆς γνωστῆς
τῶν ἐκδόσεων Teubner ἐπιμελείας, ἀκριβείας καὶ πληρότητος, θὰ εἶναι δὲ λίαν
χρήσιμος εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὰ πνευματικὰ ρεύματα τῆς ἑλληνιστικῆς
ἐποχῆς καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐξελιξέως τῶν περὶ ἐπιστήμης ἀντιλήψεων κατὰ
τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Διδ. Φ.